

duhur. Duke vepruar në këtë mënyrë, tregu ofron një mekanizëm efektiv dhe automatik, i cili zbut pasojat e një situatë të vështirë financiare. Nga ana tjetër, nëpërmjet veprimeve të caktuara në një treg që vepron në mënyrë eficiente, bankat qendrore realizojnë më mirë objektivat e politikës së tyre monetare, duke i kontribuar stabilitetit të përgjithshëm financiar.

2. ZHVILLIMET NDËRKOMBËTARE GJATË VITIT 2007

Zhvillimet në tregjet financiare ndërkombëtare dhe treguesit makroekonomikë të vendeve të zhvilluara, përgjithësisht shfaqën një situatë në përkeqësim të vazhdueshëm gjatë vitit 2007. Vendet në zhvillim kanë treguar një rezistencë të mirë në këtë situatë të pafavorshme. Shpërthimi i problemeve me kreditë hipotekare jociësore në Shtetet e Bashkuara të Amerikës në muajin korrik të vitit të kaluar, i dha nxitjen një procesi zinxhir përkeqësimi i cili kulmoi me pakësimin e ndjeshëm, pothuaj të plotë, të likuiditetit në tregjet ndërbankare dhe me mungesën e plotë të tregimit për disa instrumente të veçanta. Këto të fundit qenë krijuar për të lehtësuar financimin e vazhdueshëm të kredive hipotekare nga investitorë institucionalë (duke përfshirë bankat, fondet e investimit, ndërmjetësuesit e tjerë etj.) me preferenca të ndryshme për nivelin e rrezikut financiar dhe të kthimit nga investimi. Bankat qendrore kanë ndërhyrë për të ofruar likuiditetin e nevojshëm në treg. Paralelisht, rritja e kërkesës globale për produkte ushqimore, për lëndë të para dhe energji, e nxitur nga zhvillimi i shpejtë i vendeve si Kina, India, Brazili si edhe nga pasojat mbi ofertën e produkteve ushqimore të fenomenit të ngrohjes globale, rritën presionet inflacioniste veçanërisht në vendet e Bashkimit Evropian dhe në vendet që e rrethojnë. Megjithatë, përgjithësisht në vendet në zhvillim, aktiviteti ekonomik u rrit në mënyrë të qëndrueshme si pasojë e politikave të përshtatshme makroekonomike, e përmirësimit të produktivitetit dhe rritjes së investimeve të huaja. Në tregjet e këmbimit valutor, dollari amerikan ka reflektuar problemet që po kalon ekonomia amerikane dhe pritet për normat e interesit në tregjet e zhvilluara, duke u zhvlerësuar në këmbimin e tij me valutat kryesore dhe veçanërisht me euron.

2. 1. MJEDISI MAKROEKONOMIK

2.1.1 Shtetet e Bashkuara të Amerikës

Në Shtetet e Bashkuara të Amerikës, kriza financiare e shkaktuar nga rënia e çmimit të pasurive të paluajtshme u përhap me shpejtësi në ekonominë reale, nëpërmjet rivlerësimit të rrezikut, rënies së ofertës për kredi dhe rritjes së kostove të financimit të borxhit. Si rrjedhojë, mundësia për një kthesë në ciklin e kredisë dhe tkurrje të ekonomisë është rritur. Një rënie e kërkesës agregate amerikane, megjithatë pritet të rivendosë një ekuilibër më të mirë në tregtinë ndërkombëtare.

Rritja e deficitit tregtar të Shteteve të Bashkuara të Amerikës dhe niveli relativisht i ulët i normave të interesit në periudhën 2000-2005, ndikoi në rritjen

e flukseve hyrëse të kapitalit dhe në rritjen e kërkesës së investitorëve për letra me vlerë të borxhit me kthim (dhe rrezik) të lartë, duke përfshirë letrat me vlerë të mbështetura mbi huatë hipotekare. Frenimi i rritjes së çmimeve të pasurive të paluajtshme dhe përkeqësimi i cilësisë së kredisë hipotekore për kredimarrës jociësorë, shkaktoi probleme jo vetëm në këtë treg po edhe në tregjet e tjera financiare, të cilat për shkak të kompleksitetit dhe mungesës së transparencës së instrumenteve financiare të krijuara së fundmi, lidheshin ngushtë me ecurinë e kredive në këtë sektor. Goditja e ardhur prej tregut financiar përkeqësoi ndjeshëm gjendjen e disa prej institucioneve financiare më të mëdha, duke përfshirë banka të njohura për veprimtarinë e tyre globale dhe si rrjedhim, ndikimi në ekonominë reale vlerësohet të jetë i konsiderueshëm.

Gjendja financiare e familjeve ka pësuar një goditje të fortë, për shkak të rënies së çmimit të pasurive të paluajtshme ku ishin të mobilizuara pjesa më e madhe e kursimeve të tyre. Shumë prej tyre që kanë qenë huamarrës në banka, e kanë patur së fundi të pamundur të rinovojnë kushtet e kredive ekzistuese me terma më të favorshëm, dhe janë detyruar të pranojnë kushtet e reja që përfshijnë norma interesi më të larta. Për këtë arsye, numri i kredimarrësve familjarë që kanë deklaruar pamundësinë e shlyerjes së kredisë, është rritur ndjeshëm. Nga ana tjetër, gjendja financiare e sektorit të korporatave mund të përkeqësohet nga një kthesë e ciklit të kredisë dhe shtrëngimi i termave të financimit, si rezultat i rivlerësimit të rrezikut nga ana e institucioneve financiare dhe e bankave. Zgjatja e periudhës së shtrëngimit të kushteve të financimit për familjet dhe për korporatat, do të ketë një efekt të rëndësishëm në ngadalësimin e rritjes ekonomike.

Për të pakësuar efektet negative që kriza financiare mund të ketë mbi rritjen ekonomike, Rezerva Federale ka kryer në një kohë të shkurtër, disa ulje të normës bazë të interesit. Në të njëjtën kohë, administrata amerikane miratoi një paketë për pakësimin e taksave në nivelin 150 miliardë dollarë amerikanë, për të përmirësuar financat e familjeve dhe të korporatave. Pavarësisht këtyre masave, ekzistonin dyshime të forta se ekonomia amerikane do të pësonte një recesion ekonomik (rritje negative e ekonomisë për dy tremujorë rradhazi), në kapërcimin e viteve 2007-2008. Por, pavarësisht se rritja ekonomike është ngadalësuar ndjeshëm (pozitive, por më pak se 1 për qind), ekonomia amerikane nuk ka shënuar ende një tremujor me rritje ekonomike negative. Nga ana tjetër, rënia e kërkesës dhe ngadalësimi ekonomik, të shoqëruara me një zhvlerësim të monedhës amerikane në tregjet e huaja, pritet të ndikojnë mbi flukset hyrëse të kapitalit si edhe ato të tregtisë së mallrave. Përmirësimi i termave të tregtisë, pritet të zbusë deficitin tregtar dhe të rrisë kontributin pozitiv të tregtisë së jashtme në rritjen ekonomike. Së fundi, rritja e vazhdueshme e vlerës së produkteve të energjisë po nxit sjelljet inflacioniste, si edhe ka shtuar presionin mbi Rezervën Federale, për të rishikuar me vëmendje politikën e lirshme monetare të ndjekur gjatë vitit të fundit.

2.1.2 Vendet e Zonës së Euros

Në Evropë, aktiviteti ekonomik gjatë vitit të kaluar, si për vendet e zhvilluara të Eurozonës ashtu edhe për vendet në zhvillim në periferinë e saj, ka pësuar një

rënie të lehtë. Për shkak të krizës financiare, besimi i konsumatorëve shënoi një ulje gjatë gjashtëmujorit të dytë të vitit dhe pritsmëritë për rritjen ekonomike të Eurozonës gjatë vitit 2008, u rivlerësuan në rënie. Gjatë tremujorit të fundit të vitit 2007 dhe në fillim të vitit 2008, janë shfaqur presione inflacioniste të kahut të ofertës, të cilat paralajmërojnë një politikë neutrale ose shtrënguese të Bankës Qendrore Evropiane, pavarësisht pritjeve për një rënie të aktivitetit ekonomik.

Aktiviteti ekonomik gjatë vitit 2007 në vendet evropiane (tabelë 1) ka shënuar një rritje prej mesatarisht 3.7 për qind, duke rënë me 0.1 pikë përqindjeje në krahasim me vitin e kaluar. Kjo rënie ka prekur si vendet e zhvilluara ashtu edhe vendet në zhvillim, të cilat gjenden në kufijtë e tyre. Rritja ekonomike ka ardhur kryesisht si pasojë e një kërkesë të brendshme të lartë, sidomos në sektorët e ndërtimit dhe të transportit, dhe është mbështetur nga një mjedis financiar i favorshëm, që ka vazhduar për disa vjet rradhazi në Evropë. Reformat në tregun e punës dhe moderimi i rritjes së pagave në vendet e zhvilluara të Bashkimit Evropian, kanë mbështetur krijimin e vendeve të reja të punës dhe uljen e papunësisë, duke siguruar kështu një fluks të qëndrueshëm të remitancave për vendet në zhvillim. Goditja e gjeneruar në tregun e pasurive të paluajtshme në Shtetet e Bashkuara të Amerikës, pritet të ketë ndikim edhe në ecurinë e korporatave jofinanciare të Eurozonës në të ardhmen, e përcjellë nëpërmjet vështirësive që kanë përjetuar disa prej institucioneve financiare të Eurozonës në formën e humbjeve të mëdha financiare nga ekspozimi në instrumentet e lidhura me huatë hipotekare në Shtetet e Bashkuara të Amerikës. Megjithatë, ky ndikim pritet të jetë i moderuar.

Përcjellja e kësaj goditjeje së pari mund të ndodhë nëpërmjet shtrëngimit të kushteve të financimit (kredisë), si pasojë e përhapjes së goditjeve midis segmenteve të ndryshme të tregut financiar, pritjeve për një mjedis jo të favorshëm makroekonomik dhe një rritjeje të kostos së financimit të borxhit. Një gjë e tillë mund të ketë pasojë mbi kapitalin e korporatave në periudhat e ardhshme, në aktivitetin prodhues dhe në kthyeshmërinë e korporatave. Duke patur parasysh edhe levën e lartë financiare në disa sektorë - të nxitur nga një rritje e qëndrueshme ekonomike historike dhe interesa të ulët të borxhit - dhe rritjen e kostove të pagesës së borxhit, një situatë e tillë do të rriste probabilitetin e përkeqësimit të portofolit të huasë së institucioneve financiare, sidomos të huasë për bizneset me rrezik më të madh dhe për firmat e vogla. Kthyeshmëria e korporatave në të ardhmen pritet të mbetet e qëndrueshme, si rezultat i një kërkesë të brendshme të qëndrueshme. Megjithatë, disa faktorë mund të veprojnë në uljen e kthyeshmërisë: rritja e çmimeve të naftës dhe e lëndëve të para dhe ulja e kërkesës agregate në ekonominë amerikane. Shqetësim gjithashtu, përbën mundësia e ndryshimeve të shpejta në ndjeshmërinë e tregut, që do të çonte në një rivlerësim/riçmim të rrezikut – një periudhë e gjatë e turbullirave në treg mund të ndikojë mbi aftësinë e firmave dhe të individëve për të marrë kredi, duke e ulur më shumë rritjen ekonomike.

Tabelë 1. Rritja e PBB-së dhe inflacioni në Evropë.

	PBB (ritja reale vjetore)			Inflacioni		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008
Evropa	3.8	3.7	3.2	3.5	3.3	3.1
Vendet e zhvilluara evropiane	2.9	2.7	2.2	2.2	2.0	2.0
Vendet në zhvillim evropiane	6.6	6.3	5.7	7.2	6.8	6
Bashkimi Evropian	3.2	3.0	2.5	2.3	2.3	2.3
Eurozona	2.8	2.5	2.1	2.2	2.0	2.0
Austria	3.3	3.3	2.5	1.7	1.9	1.9
Italia	1.9	1.7	1.3	2.2	1.9	1.9
Greqia	4.3	3.9	3.6	3.3	3.0	3.2
Franca	2.0	1.9	2.0	1.9	1.6	1.8
Gjermania	2.9	2.4	2.0	1.8	2.1	1.8
Mbretëria e Bashkuar	2.8	3.1	2.3	2.3	2.4	2.0
Bosnja Herzegovina	6.0	5.8	6.5	7.5	2.5	1.9
Serbia	5.7	6.0	5.0	12.7	6.4	8.8
Kroacia	4.8	5.6	4.7	3.2	2.3	2.8
Maqedonia	3.0	5.0	5.0	3.2	2.0	3.0
Mali i Zi	8.3	6.9			4.2	
Kosova	3.8	1.7	6.2	0.7	1.3	-2.0

Burimi: Sipas vlerësimit të Bankës Qendrore Evropiane.

Ndërkohë, presionet inflacioniste janë bërë mjaft të ndjeshme. Në fund të vitit të kaluar, inflacioni në Eurozonë kapërceu ndjeshëm objektivin e Bankës Qendrore Evropiane, pranë nivelit 3.3 për qind, si rezultat i rritjes së çmimeve të naftës dhe të çmimeve të drithërave, veçanërisht në tremujorin e fundit të vitit të kaluar. Këto zhvillime të pafavorshme, diktuan qëndrimin e Bankës Qendrore Evropiane¹ për të mos ulur normën bazë të interesit prej nivelit 4 për qind, i cili u ruajt deri në fund të vitit. Në vendet evropiane në zhvillim, inflacioni ka qenë edhe më i lartë, duke sinjalizuar rrezikun për mbinxehje të ekonomisë, veçanërisht në ato vende që aplikojnë regjimin fiks të kursit të këmbimit.

Gjatë vitit 2008, ekziston mundësia e uljes së investimeve dhe konsumit, edhe pse parashikimet për sektorin e ekonomive familjare tregojnë rritje të qëndrueshme të punësimit dhe ulje në normën e papunësisë, që do të kontribuonin në një përmirësim të të ardhurave të disponueshme gjatë horizontit të parashikuar. Projeksionet makroekonomike të Bankës Qendrore Evropiane, të publikuara në mars 2008², parashikojnë një rritje mesatare reale ekonomike midis 1.3 dhe 2.1 për qind.

Në të ardhmen afatshkurtër, kushtet e stabilitetit financiar në Eurozonë nuk mund të përcaktohen me siguri. Ato do të varen nga zhvillimet në kushtet ekonomike - veçanërisht ato të tregut të shtëpive në Shtetet e Bashkuara të Amerikës – dhe nga mënyra se si bankat do t'i përgjigjen një mjedisi operacional, i cili përmban mjaft sfida të reja. E ardhmja gjithashtu, varet nga mënyra se si do të implementohen nismat dhe masat e ndryshme, që synojnë kthimin e besimit të sistemit financiar dhe rritjen e qëndrueshmërisë së tij, të ndërmarra si nga politikëbërësit ashtu edhe nga vetë industria financiare.

Ndikimi i tronditjes së tregjeve financiare mbi vendet në zhvillim, ka qenë i moderuar për shkak të ekspozimit të tyre të ulët ndaj fenomeneve që sollën krizën. Shpejtësia e kthimit në normalitet e gjendjes së likuiditetit në treg dhe

madhësia e rivlerësimit të rrezikut, do të përcaktojnë në të ardhmen efektet e tërthorta që tronditjet në tregjet financiare do të kenë mbi vendet në zhvillim.

Megjithatë, ekzistojnë disa faktorë që mund të rrisin shkallën e ndikimit të krizës financiare edhe mbi vendet në zhvillim. Ata lidhen kryesisht me mundësinë e reduktimit të flukseve hyrëse të kapitalit, si pasojë e rivlerësimit të rrezikut nga investitorët; përkeqësimin e termave të tregtisë dhe të hyrjes së remitancave, për shkak të ngadalësimit të rritjes ekonomike në vendet e zhvilluara partnere, dollarizimit të ekonomisë dhe efekteve që kjo sjell në valutën që përdoret për kreditim, si edhe shtrëngimit të kushteve të financimit në tregun e brendshëm, për shkak të vështirësive për të financuar veprimtarinë në tregjet e huaja të parasë. Sigurisht, që efekti i këtyre faktorëve do të jetë i ndryshëm në vende të ndryshme, në varësi të strukturës së tyre të prodhimit, të strukturës së tregut financiar, të pozicionit në tregtinë e jashtme etj..

Nga sa më sipër, ekonomia shqiptare pritet të ndikohet nga zhvillimet në mjedisin e jashtëm makroekonomik. Efekti për sistemin tonë bankar, mund të vijë si nëpërmjet përkeqësimit të kushteve financiare të firmave dhe individëve ashtu edhe drejtpërsëdrejti, nëpërmjet përcjelljes së goditjeve nga tregjet financiare ndërkombëtare. Si rrjedhim, ngjarjet e mësipërme paralajmërojnë për një rritje të rrezikut të kredisë, të rrezikut të kursit të këmbimit dhe rrezikut normës së interesit. Ndjeshmëria e sektorit bankar ndaj tyre, do të analizohet më hollësisht në pjesën 5 të këtij raporti.

2.2 TREGJET FINANCIARE

Në tregjet e parasë, nëpërmjet kthimit të huave në instrumente të tregtueshme dhe ripaketimit e rishitjes së tyre në disa etapa për investitorë me preferenca të ndryshme rreziku, lidhjet ndërmjet pjesëve të ndryshme të tregut financiar u forcuan, duke bërë që efektet e krizës financiare të përhapeshin me shpejtësi. Si në Shtetet e Bashkuara të Amerikës ashtu edhe në Eurozonë, normat afatshkurtra të interesit u rritën ndjeshëm, duke reflektuar mungesën e likuiditetit dhe ngushtimin e vëllimit të tregtimit, në një pjesë të konsiderueshme të instrumenteve të tregut të parasë. Autoritetet monetare të huaja reagueshan me qëllim stabilizimin e tregut: duke injektuar likuiditet (Banka Qendrore Evropiane, Rezerva Federale, Banka e Anglisë, Banka Kombëtare e Zvicrës) si edhe duke ulur normat bazë të interesit (Rezerva Federale), që sollën një stabilizim të përkohshëm. Megjithatë, rreziku i kreditimit dhe rreziku i likuiditetit, të shprehur nga pakësimi i vëllimit të tregtimit dhe niveli i lartë i normave të interesit për huamarrjet në afat të shkurtër, mbetën të ndjeshëm. Në të ardhmen, pritet një rikthim gradual në normalitetin e likuiditetit, pasi të bëhen të njohura humbjet e institucioneve financiare, të lidhura direkt ose tërthorazi me tregun e letrave me vlerë, të mbështetura nga kreditë hipotekare dhe me pozicionet e tyre në lidhje me likuiditetin, si rezultat i rikthimit të rrezikut.

Në Shtetet e Bashkuara të Amerikës, kriza financiare që lindi në tregun e huave hipotekare pati një ndikim të madh në tregun e parasë, si rezultat i lidhjes së ngushtë të instrumenteve financiare dhe i natyrës së biznesit të

institucioneve, që emetojnë këto instrumente (hapësira informuese 2.1). Normat e interesit afatshkurtër të tregjeve të parasë u rritën ndjeshëm siç tregohet edhe nga norma LIBOR (grafik 1), edhe pse pritshmëritë për normat e interesit shfaqën prirje rënëse. Për të përmirësuar kushtet e likuiditetit në tregjet financiare, për të mos lejuar shtrëngimin e skajshëm të termave të financimit, si edhe për të shmangur një tkurrje të ekonomisë, Rezerva Federale ka ndjekur një politikë agresive të uljes së normës bazë të interesit, si edhe të rishikimit të kuadrit të operacioneve të tregut të hapur. Në shtator të vitit 2007, krahu i lëvizjes së normës bazë të interesit ndryshoi, për të nisur një cikël të shpejtë uljeje. Deri në fund të vitit 2007, norma bazë e interesit kishte zbritur në nivelin 4.25 për qind, ndërkohë që në pjesën e parë të vitit 2008, ajo ka zbritur deri në nivelin 2.25 për qind. Për të rritur mundësitë e ofrimit të likuiditetit afatshkurtër në treg si edhe për të ruajtur kushtet e tregtimit për disa instrumente financiare, Rezerva Federale zgjeroi listën e mjeteve, që mund të përdoren si kolaterale nga ana e institucioneve financiare, që përfitojnë likuiditet nga banka qendrore. Ajo e rriti numrin e tyre, duke përfshirë edhe institucione financiare jobankare që janë aktive në transaksionet e tregtimit të letrave me vlerë dhe në sipërmarrjen e rrezikut. Megjithë veprimet e Rezervës Federale në përgjigje të krizës, kushtet e tregut mbetën të tendosura dhe pritshmëritë janë për një stabilizim gradual të tregut të parasë. Pasiguritë në vlerësimin e mjeteve financiare do të vazhdojnë të jenë prezente për aq kohë, sa madhësia e rivlerësimit të rrezikut dhe madhësia e humbjeve në bilanci të institucioneve financiare, dhe posaçërisht të bankave, të mbetet e panjohur plotësisht.

Hapësirë informuese 2.1: Lidhja midis instrumenteve financiare dhe përhapja e krizës financiare në segmente të ndryshme të tregut³.

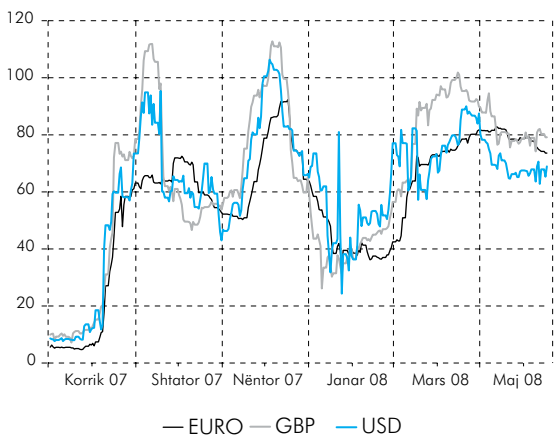
Përkeqësimi i kredive hipotekare në Shtetet e Bashkuara dhe rënia në vlerën e letrave me vlerë të mbështetura nga këto hua, u bë shkak i një tronditjeje të sistemit financiar që u përhap me shpejtësi në të gjitha segmentet e tij.

Tregu i parasë në Shtetet e Bashkuara ishte një ndër tregjet që u ndikua më shumë, duke qenë se pjesëmarrësit e tij filluan të shqetësoheshin për rrezikun e kredive që financonin këto letra me vlerë, dhe filluan të grumbullonin likuiditet në rast nevojë të papritur.

Një pjesë e madhe e kredive hipotekare në Shtetet e Bashkuara të Amerikës nuk mbahen nga bankat ose institucionet e tjera, deri në maturim. Ato shiten tek investitorë të tjerë kundrejt fondeve likuide. Ky proces lejon bankat që të zgjerojnë me shpejtësi portofolin e tyre të kredisë, dhe të fragmentarizojnë rrezikun. Investitorët e financojnë blerjen e këtyre kredive nëpërmjet emetimit të disa letrave me vlerë, që njihen me emrin "Letra me vlerë të mbështetura mbi asetet (Asset Backed Securities-ABS)". Nga vetë emri, kuptohet që këto letra me vlerë kanë karakteristikat e rrezikut të kredive që financojnë. Më tej, disa prej investitorëve i ripaketojnë ABS në Detyrime Borxhi të Kolateralizuar (Collateralized Debt obligations – CDO) dhe i rishesin këto letra me vlerë të ndara në transhe sipas profilit të rrezikut. Disa nga investitorët në CDO që janë të ekspozuar ndaj rrezikut të kreditit, janë të ashtuquajturat Njësi të Investimit të Strukturuar (Structured Investment Vehicles- SIV), të cilat emetojnë borxh

në tregun ndërbankar, edhe për periudha mjaft të shkurtra kohe, për sa kohë nuk mund të identifikohet qartë ekspozimi i palës tjetër ndaj efekteve të krizës financiare. Në përgjigje të kësaj situatë, Banka Qendrore Evropiane u angazhua në operacione rifinancimi, fillimisht me afat të shkurtër dhe më vonë me afat tremujor, për të çliruar tensionet në tregun e instrumenteve me afat më të gjatë. Këto veprime patën një efekt stabilizues në tregun afatshkurtër, megjithatë aktiviteti i tregut mbeti i kufizuar sidomos në instrumentet e pagarrantuara të tregut ndërbankar.

Grafik 2. Diferenca midis normës së interesit për kredinë 3-mujore dhe 1-ditore, në pikë bazë (1 për qind = 100 pikë bazë), para dhe gjatë krizës.

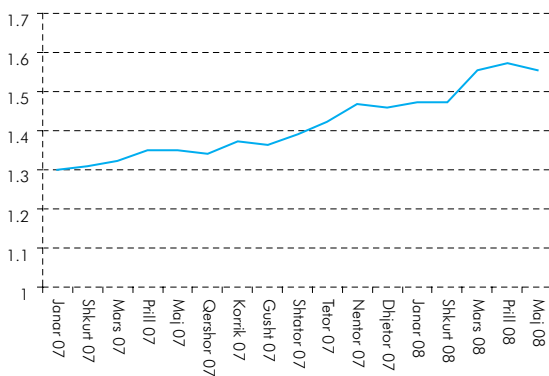
Burimi: Bloomberg.

Në fillimet e krizës financiare, diferenca për normat e interesit për kredinë ndaj sektorit jofinanciar, në krahasim me sektorin financiar, ka qenë më e ngushtë. Kjo reflektonte gjithashtu, normat e ulëta të falimentimit të firmave jofinanciare, qëndrueshmërinë e fitimeve të korporatave dhe mungesën e ekspozimit të drejtpërdrejtë të firmave jofinanciare ndaj segmenteve të tregut financiar, që ndjenë goditjen më të madhe nga kriza financiare. Megjithatë, gjatë gjysmës së dytë të vitit 2007, shumë agjenci renditëse filluan të ulnin renditjen e cilësisë së borxhit të korporatave, si rezultat i rivlerësimit të rrezikut, veçanërisht për letrat me vlerë të emetuara, që mbështeten nga aktive të tjera. Në përgjithësi, tregjet e kredisë në Eurozonë u karakterizuan nga një ulje e renditjes së korporatave, si rezultat i rivlerësimit të përgjithshëm të rrezikut nga investitorët,

megjithë mungesën e ekspozimit të drejtpërdrejtë të sektorit jofinanciar ndaj fenomeneve që sollën krizën. Si rrjedhim, për të ardhmen e afërt është e pritshme një rritje e kostos së financimit për korporatat jofinanciare.

Grafik 3. Kursi i këmbimit euro/usd.

(janar '07 - maj '08)

Burimi: Faqja e internetit e Bankës Qendrore Evropiane.

2.3 TREGJET E KËMBIMIT VALUTOR DHE TË TREGTIMIT TË LËNDËVE TË PARA

Në tregjet e këmbimit valutor, përgjigjja e ndryshme e autoriteteve monetare ndaj kërcënimeve të krizës financiare, ekzistenca e presioneve inflacioniste - veçanërisht në Eurozonë, si edhe rritja e çmimit të produkteve të energjisë, janë shoqëruar me rritje të luhatshmërisë së kursit të këmbimit të monedhave të huaja dhe zhvlerësim të monedhës amerikane ndaj euros. Norma e rivlerësimit të euros ndaj dollarit u rrit me ritme të shpejta, gjatë tremujorit të kaluar (grafik 3). Në tregjet ndërkombëtare mbiçmimi i euros ndaj dollarit u kompensua me një nënçmim ndaj yenit japonez, duke reflektuar diferencat në normat e interesit afatmesëm dhe tronditjet e tregut

financiar. Një ulje e perceptimit të rrezikut të likuiditetit në të ardhmen, mosvërtetimi i skenarëve negativë për ecurinë e ekonomisë amerikane, si

edhe masat e mundshme për frenimin e rritjes së çmimit për produktet e energjisë, mund të mbështesin tregtimin e monedhës amerikane në tregjet ndërkombëtare.

Çmimet e lëndëve të para, veçanërisht të naftës dhe të komoditeteve, përjetuan një rritje të lartë duke reflektuar rritjen e kërkesës nga vendet në zhvillim (Kina, India, Brazili dhe Rusia), kushtet më të shtrënguara të tregut, ashtu edhe tensionet politike në disa rajone të caktuara (Irak, Iran, Lindje e Mesme, Nigeri). Çmimet e naftës u rritën si pasojë e një kërkesë rritëse dhe e ofertës së ulët nga vendet e OPEC. Pritshmëritë për të ardhmen, siç tregohen në kuotimet e tregjeve të kontratave të ardhshme dhe në tregjet derivative, sinjalizojnë se çmimet e naftës do të vazhdojnë të rriten, nëse nuk ka ndonjë ndryshim në politikat e OPEC ose një rënie në ritmin e rritjes së ekonomisë globale. Megjithatë, presionet në rritje të çmimeve të naftës pritet të zbuten nga një ngadalësim i mundshëm në ritmet e rritjes së ekonomisë globale.

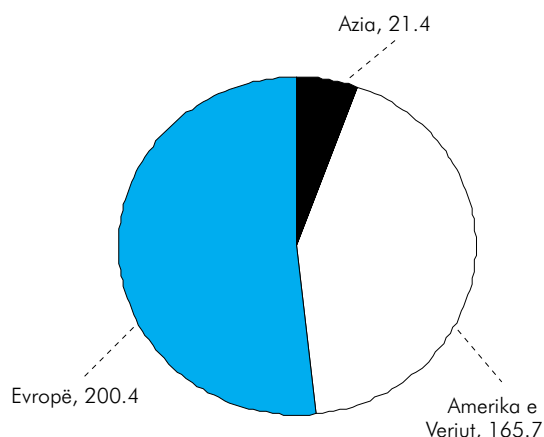
2.4 SEKTORI BANKAR NË BOTË DHE NË EVROPË⁴.

Fitimet e mjaft grupeve të mëdha bankare, u ndikuan nga kriza financiare, nëpërmjet humbjeve të shkaktuara nga ekspozimi ndaj instrumenteve dhe tregjeve të goditura nga kriza financiare. Mundësia e një kthese në ciklin e kredisë mbetet një burim i rëndësishëm i rrezikut dhe ekziston shqetësimi për një zvogëlim të të ardhurave nga interesi. Për grupet bankare evropiane, të cilat veprojnë në Shqipëri ende nuk njihen plotësisht pasojat e krizës, por të dhënat ekzistuese tregojnë një ndikim mjaft të moderuar.

Kriza në të cilën po kalon tregu i kredive, ka sjellë humbje financiare për industrinë bankare në të gjithë botën. Në të njëjtën kohë, këto banka janë përballur me nevojën për të rritur kapitalin, në mënyrë që të rivendosin ekuilibrin në bilancet e tyre dhe të respektojnë kërkesat rregullative. Bankat evropiane kanë shfaqur ndjeshmërinë më të madhe ndaj krizës, duke paraqitur humbjet më të mëdha si edhe kërkesat më të mëdha për kapital. Më pak të ekspozuara, kanë qenë bankat aziatike.

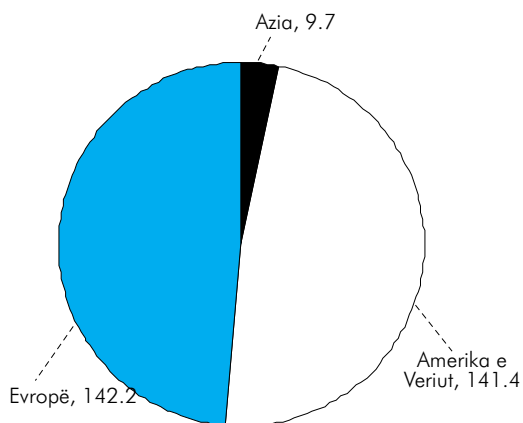
Në Evropë, përmirësimi i mëtejshëm i performancës financiare të grupeve bankare të mëdha e komplekse⁵ (GBMK), gjatë gjysmës së parë të vitit 2007, ndikoi në rritjen e aftësive të tyre për përballimin e goditjeve. Sidoqoftë, mbështetja gjithnjë e më e madhe e këtyre institucioneve në

Grafik 4. Humbjet e bankave të lidhura me krizën financiare që prej fillimit të vitit 2007 (në mld usd).

Burimi: Sipas vlerësimit të Bankës Qendrore Evropiane.

Grafik 5. Rritja e kapitalit nga bankat që prej fillimit të vitit 2007 (në mld usd).

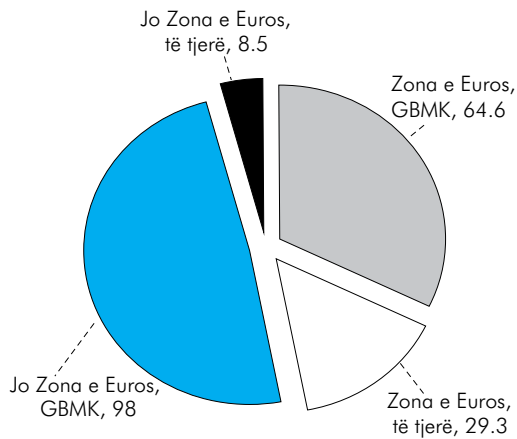

Burimi: Sipas vlerësimit të Bankës Qendrore Evropiane.

burime të ardhurash jo nga interesi, i ka bërë fitimet e tyre më të ndjeshme ndaj ndryshimeve të papritura, në kushtet e tregjeve të kapitaleve dhe, për pasojë, më të luhatshme. Veç kësaj, varësia në rritje e disa prej GBMK-ve të Eurozonës nga depozita që nuk vijnë nga klientët e vegjël, mund t'i ketë ekspozuar ato ndaj një rreziku më të madh likuiditeti. Ndikimi i plotë i ndryshimit të vlerës së tregut, si pasojë e rrezikut të kreditimit që shpërtheu në gjysmën e dytë të vitit 2007, do të evidentohet vetëm në mënyrë graduale, por fitimet e mjaft prej GBMK-ve janë prekur negativisht dhe këto institucione mund të vazhdojnë të përballen me sfida likuiditeti në gjetjen e burimeve për financim.

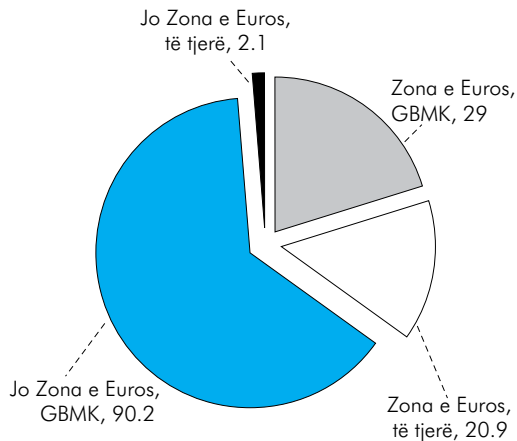
Në rastin më të keq, humbja mund të arrijë deri në 300 për qind të të ardhurave neto të bankës ose rreth 15 për qind të vlerës së kapitalit aksioner të saj. Në grafikun e mëposhtëm, jepen vlerësimet për humbjet e bankave evropiane, sipas zonës së origjinës së tyre. Humbjet më të mëdha financiare, janë ndjerë nga grupet e mëdha dhe komplekse bankare që janë të regjistruara jashtë Zonës së Euros, kryesisht ato zvicerane. Nevojat për kapital të bankave evropiane, kanë reflektuar humbjet financiare të shkaktuara nga ekspozimi ndaj krizës financiare në tregjet globale. Stabilizimi gradual ose ngadalësimi i rritjes së kredidhënies për familjet dhe kompanitë jofinanciare, ashtu si edhe shenjat e një shtrëngimi në standardet e kredidhënies, janë shenja që bankat po veprojnë për t'u mbrojtur ndaj rrezikut të përkeqësimit të cilësisë së aktiveve të tyre. Sidoqoftë, është rritur pesha e problemeve të krijuara prej familjeve huamarrëse me të ardhura të ulëta si dhe prej kompanive të palistuara e me borxhe të larta, dhe ekspozimet e bankave ndaj këtyre huamarrësve do të kërkojnë në të ardhmen një ndjekje të kujdesshme.

Grafik 6. Humbjet e bankave evropiane që prej fillimit të vitit 2007 (në mld usd).

Burimi: Sipas vlerësimit të Bankës Qendrore Evropiane.

Grafik 7. Rritja e kapitalit nga bankat evropiane që prej fillimit të vitit 2007 (në mld usd).

Burimi: Sipas vlerësimit të Bankës Qendrore Evropiane.

Përtëardhmen, përfundimi i fazave të implementimit të regjimit të Bazelit II në fillim të vitit 2008, së bashku me standardet kontabël IFRS⁶, do të shërbejë për të forcuar më tej transparencën e raportimit financiar dhe të praktikave të administrimit të rrezikut, nga ana e GBMK-ve të Eurozonës. Me gjithë ndryshimet strukturore, kjo krizë tregoi edhe një herë nevojën që bankat të kenë plane kontingjente likuiditeti për raste krizash si dhe të kenë hequr mënjanë kapital të mjaftueshëm për ekspozimet ndaj rrezikut të kreditit të partnerëve të tyre. Gjithashtu, nevojitet një investim i vazhdueshëm nga ana e GBMK-ve në metodat dhe praktikatat e analizave "stress-test" dhe të skenarëve të ndryshëm, duke përfshirë këtu ato për rrezikun e likuiditetit.

2.5 GRUPET BANKARE EVROPIANE QË VEPROJNË NË SHQIPËRI

Në lidhje me gjendjen financiare të grupeve bankare evropiane që veprojnë në Shqipëri, sipas të dhënave që disponohen, rezulton që kriza e huave hipotekore në Shtetet e Bashkuara të Amerikës nuk ka sjellë pasoja të rëndësishme në bilancet e tyre. Në hapësirat informuese 2.2 dhe 2.3, janë paraqitur vlerësime të këtyre grupeve bankare dhe prononcimet e bankave qendrore të Italisë dhe të Greqisë për impaktin e krizës financiare në bankat e këtyre vendeve. Në të dyja rastet ndikimi vlerësohet si i moderuar. Megjithatë, duhet patur parasysh se pasojat përfundimtare të krizës në bilancet e bankave duan ende kohë të shfaqen në mënyrë të qartë.

Vlerësojmë që situata e vështirë që po kalojnë tregjet ndërkombëtare financiare, përfaqëson një element të ri rreziku për sistemin financiar shqiptar, por ndikimi i saj do të bëhet i ndjeshëm për ekonominë shqiptare dhe sistemin tonë financiar, nëse ajo shndërrohet në një krizë globale me pasoja në ekonominë reale botërore dhe veçanërisht në atë evropiane, duke zgjatur në kohë. Aktualisht, ndikimi në sistemin tonë financiar dhe në sektorin bankar, ka qenë mjaft i moderuar në kushtet kur:

- a) ka një zhvillim relativisht të ulët të tregut të brendshëm financiar dhe mungojnë produktet e ngjashme e të sofistikuar, vlera e të cilave u trondit së fundi në tregjet ndërkombëtare financiare. Theksojmë gjithashtu, që kuadri rregullativ mbikëqyrës i veprimtarisë bankare në vendin tonë, nuk parashikon në asnjë rast trajtimin e diferencuar të huamarrësve (dhe të kredive që ata marrin) për shkak të perceptimit si “të mirë” dhe “më pak të mirë”, duke përfshirë ata që kërkojnë ose përfitojnë një hua për blerjen apo zhvillimin e pasurive të paluajtshme. Përkundrazi, kuadri rregullativ mbikëqyrës orienton bankat drejt analizës financiare të huamarrësit, pavarësisht karakteristikave të tij dhe objektit të huasë, duke vendosur disa kërkesa bazë dhe unike të cilat bankat duhet t’i zbatojnë në çdo rast;
- b) gjetja e burimeve të financimit në tregjet financiare ndërkombëtare nga ana e institucioneve financiare shqiptare dhe posaçërisht nga sektori bankar është mjaft i ulët, në kushtet kur ka ende hapësirë për të siguruar financimin e zhvillimit të veprimtarisë nga burimet e brendshme. Pësha më e ulët e kredisë ndaj depozitave të sektorit bankar si edhe ndaj PPB-së, në krahasim me vendet e zhvilluara evropiane dhe disa prej vendeve të rajonit, dëshmojnë këtë fakt;
- c) mungon një ekspozim i drejtpërdrejtë i institucioneve financiare shqiptare, dhe posaçërisht i bankave, në institucione të tjera dhe në produkte financiare, vlera e të cilave është ndikuar negativisht nga vështirësitë e likuiditetit në tregjet financiare ndërkombëtare. Nëse një ekspozim i tillë mund të rezultojë në mënyrë jo të drejtpërdrejtë nga një kategori e caktuar e portofolit të letrave me vlerë të borxhit në valutë, ndikimi i tij bëhet i parëndësishëm për shkak të peshës së ulët të këtyre investimeve për secilën bankë dhe sektorin bankar në përgjithësi, si edhe gjendjes së mirë financiare të sektorit bankar;
- d) ekspozimi i grupeve bankare evropiane që veprojnë në Shqipëri, ndaj

skemës dhe produkteve të financimit të huave “sub-prime” në Shtetet e Bashkuara të Amerikës, është i kufizuar dhe financiarisht i përballueshëm. Të dhënat financiare të deritanishme që janë publikuar nga vetë këto institucione, nga analistë të ndryshëm të tregut, si edhe nga autoritetet mbikëqyrëse të vendit të origjinës, konfirmojnë këtë vlerësim;

- e) performanca e mirë financiare e viteve të fundit e institucioneve financiare dhe e grupeve bankare evropiane, ka krijuar një mbrojtje të mirë financiare nëpërmjet krijimit të rezervave të nevojshme dhe kapitalizimit të bollshëm të veprimtarisë, për të absorbuar goditje të tilla.

Hapësirë informuese 2.2: Grupet e huaja bankare të pranishme në Shqipëri.

1. Raiffeisen Bank (Austri)

Raiffeisen Zentralbank Österreich AG (RZB) është banka e tretë më e madhe në Austri. Me qendër në Vjenë, ajo përbën institucionin qendror të grupit bankar Raiffeisen (RBG).

Fitimi i konsoliduar u rrit në mënyrë të ndjeshme në vitin 2007, me 42 për qind ose 248 milionë euro, krahasuar me një vit më parë, duke përfshiruar veprimet e jashtëzakonshme. Kjo shifër arriti në 841 milionë euro këtë vit, krahasuar me 594 milionë euro në 2006-ën. Veprimet e jashtëzakonshme të vitit të kaluar lidhen me shitjet e Raiffeisenbank Ukraine (486 milionë euro) si dhe pjesën e pakicës në një bankë në Kazakistan (102 milionë euro). Si pasojë e mosshpërndarjes së fitimit të vitit të kaluar dhe rritjes së kapitalit në vitin 2007, kapitali aksioner u rrit ndjeshëm dhe si pasojë, kthimi nga kapitali aksioner ra me 1.6 pikë përqindjeje, në 25.7 për qind.

Raiffeisen International është ajo pjesë e grupit që administron rrjetin e bankave në Evropën Qendrore e Lindore, ku Raiffeisen ka 12.7 milionë klientë. Në tetë prej tregjeve të këtij rajoni, bankat e grupit renditen ndër tre të parat e tregut, ndërsa në Shqipëri e Serbi zënë vendin e parë. Raiffeisen International nuk është prekur drejtpërsëdrejti nga kriza financiare, por çmimi i aksioneve gjatë tremujorit të parë '08 është ndikuar negativisht prej saj. Në fund të marsit '08, ajo përbëhej nga një total prej 16 bankash dhe 17 kompani leasing. Shifrat e marsit '08 i tejkaluan pritjet e analistëve, duke kontribuar në rritjen e çmimit të aksioneve të Raiffeisen International. Fitimi i konsoliduar neto arriti në 254 milionë euro, një rritje prej 32 për qind krahasuar me një vit më parë – ky rezultat ka ardhur vetëm si pasojë e rritjes organike. Kthimi nga kapitali aksioner u zvogëlua me 3.2 pikë përqindjeje, në 22.5 për qind, krahasuar me tërë vitin 2007: kjo për shkak të rritjes së kapitalit aksioner, por edhe të mosshpërndarjes së fitimit vitin e kaluar. Instrumentet derivative sollën një humbje prej 37 milionë eurosh nga zhvlerësimi. Provigjonet për humbje nga zhvlerësimi u rritën me 23 për qind ose 17 milionë euro, duke arritur në 93 milionë euro.

Raiffeisen Albania zë rreth 2.68 për qind të totalit të aktiveve të Raiffeisen International, dhe rreth 31 për qind të totalit të aktiveve të sektorit bankar në Shqipëri (mars 2008).

2. Intesa Sanpaolo (Itali)

Intesa-Sanpaolo është banka e parë në të gjitha segmentet e tregut bankar italian, me një pjesë tregu prej 19 për qind të kredive dhe të depozitave. Për nga kapitalizimi, zë vendin e katërt në Eurozonë, me rreth 60.7 miliardë euro (31 dhjetor 2007). Grupi ka një prani strategjike në Evropën Qendrore e Lindore dhe në rajonin e Mesdheut, në 12 vende, me rreth 7.2 milionë klientë e me mbi 1,200 degë.

Të ardhurat neto të konsoliduara për vitin 2007 arrijnë në mbi 7.2 miliardë euro, duke përfshirë këtu fitimet nga shitjet e pjesëve të grupit (e njëjta shifër për 2006-ën: 4.7 mld euro). Marzhi i fitimit operativ ka patur një rritje prej 5.5 për qind, duke arritur në 8,740 milionë euro. Ekspozimi neto ndaj produkteve të strukturuar të kredisë, me bazë ato subprime është madje negativ, në një masë prej 49 milionë eurosh më 31.12.07 (si pasojë e kombinimit të një pozicioni "në blerje" prej 73 milionë eurosh, me një pozicion "në shitje" prej 122 milionë eurosh). Të ardhurat neto në tremujorin e parë të vitit '08 arritën në 1.7 miliardë euro (në fund të tremujorit të parë '07: 4 miliard euro). Nëse do të përjashtohet fitimi nga tregtimi i letrave me vlerë, mjaft më i lartë gjatë tremujorit të parë të vitit të kaluar, kjo shifër do të tregonte një rritje prej 34.2 për qind. Marzhi i fitimit operativ ka rënë me 7.1 për qind krahasuar me një vit më parë. Ekspozimi neto ndaj produkteve të strukturuar të kredisë që bazohen në ato subprime, vazhdon të jetë negativ (28 milionë euro) edhe në fund të marsit '08. Për të përballuar krizën financiare, Intesa-Sanpaolo u mbështet mbi bazën e fortë të depozitave të klientëve si dhe mbi pozicionin e shëndetshëm të likuiditetit e kapitalin bazë. Efekti kryesor negativ i krizës ka qenë zhvlerësimi i disa letrave me vlerë.

Banka Amerikane e Shqipërisë zë rreth 0.15 për qind të totalit të aktiveve të grupit Intesa-Sanpaolo, dhe rreth 14.5 për qind të totalit të aktiveve të sektorit bankar në Shqipëri (mars 2008).

3. Emporiki Bank (Greqi)

Kapitali aksioner i Emporiki Bank zotërohet në masën 72 për qind nga Grupi Bankar "Credit Agricole". Emporiki Bank është aktive në tregjet e kapitalit dhe të parasë brenda e jashtë Greqisë. Ka 370 degë në Greqi dhe 54 degë në Qipro, Rumani, Bullgari e Shqipëri. Emporiki ofron një gamë të gjerë shërbimesh bankare e financiare, si leasing, administrim portofoli, administrim pasurish të paluajtshme etj.. Në fund të vitit 2007, fitimi neto i grupit arriti në rreth 48.5 milionë euro (nga një humbje prej 238 milionë eurosh një vit më parë), ndërsa kapitali aksioner në 840 milionë euro. Portofoli i kredive ka patur një rritje në bazë vjetore prej 27 për qind në tremujorin e parë '08, kundrejt një rritjeje prej 13.7 për qind gjatë vitit 2007. Impakti i rivlerësimit të portofolit prej 24 milionë euro në tremujorin e parë si dhe një rritje në koston e financimit, sollën një rezultat negativ neto prej 15.3 milionë eurosh. Humbjet e portofolit, 24 milionë euro gjithsej, pasqyrojnë kryesisht humbje të pafavorshme në tregun e letrave me vlerë. Për sa i takon pranisë ndërkombëtare, gjatë tremujorit të parë, portofoli total i kredive në tri vende ballkanike (Shqipëri, Bullgari, Rumani) si dhe në Qipro u rrit me 7.1 për qind, ndërkohë që totali i depozitave u rrit me 4.5 për qind. Renditja afatgjatë e grupit, është rritur nga A në A+ nga ana e agjencisë së njohur të renditjes Standard&Poor's.

Banka Emporiki në Shqipëri zë rreth 0.64 për qind të totalit të aktiveve të grupit Emporiki.

4. Credit Agricole SA (France)

Për vitin 2007, Credit Agricole prodhoi një fitim neto prej 4,044 milionë eurosh. Ky rezultat, ndonëse paraqet një rënie prej 16.8 për qind, provon qëndrueshmërinë e grupit në kuadrin e krizës financiare ndërkombëtare. Ai reflekton forcën e modelit të tij, që bazohet në mbajtjen e një ekulibri ndërmjet tre linjave kryesore të biznesit (shërbime financiare të specializuara dhe shërbime bankare për korporata dhe investime). Impakti negativ i krizës mbi të ardhurat në aktivitetet e tregut të kapitalit u neutralizua nga një rritje e qëndrueshme e të gjitha linjave të tjera të biznesit. Në total, të ardhurat neto nga veprimtaria bankare u rritën me 3.6 për qind. Në rast se do të përjashtohet impakti i krizës, të ardhurat neto nga veprimtaria bankare do të ishin rritur me 25.5 për qind dhe të ardhurat operative bruto do të ishin rritur me 30.5 për qind. Kjo performancë mjaft e mirë operative provon cilësinë e rritjes së linjave të ndryshme të biznesit dhe në veçanti, të kontributeve ndërkombëtare. Grupi është i diversifikuar, por zgjerimi i tij i shpejtë ka krijuar disa dobësi: është ende e paqartë nëse modeli i decentralizuar i bankave që ofrojnë shërbime më të specializuara, mund të zbatohet në mënyrë të suksesshme tek bankat e centralizuara që i janë shtuar grupit, siç është rasti i bankës Emporiki. Rezultatet e tremujorit të katërt u prekën ndjeshëm nga kriza e tregjeve të kredisë dhe kompania Calyon regjistroi një zhvlerësim të jashtëzakonshëm prej 3.3 miliardë eurosh, të lidhur me aktivitetet e saj në tregjet e kapitalit. Si pasojë, rezultati neto i Credit Agricole ishte një humbje prej 857 milionë eurosh, për tremujorin e fundit. Me qëllim që të mbështetej plotësisht rritja e linjave të biznesit, Drejtori i Përgjithshëm propozoi që një pjesë e fitimeve kapitale të ardhura nga dy shitje, të shkonin për të forcuar administrimin e rrezikut dhe sistemet e kontrollit brenda grupit.

Në tremujorin e parë të '08-ës, të ardhurat neto arrijnë në 892 milionë euro. Zhvlerësimet e portofolit subprime janë të konsiderueshme: 1,249 mijë euro (krahasuar me 4 290 mijë në 2007) dhe kanë patur një impakt negativ mbi të ardhurat neto nga aktiviteti bankar si edhe të ardhurat operative bruto (-56.6 për qind krahasuar me të njëjtën periudhë të vitit të kaluar). Linjat e biznesit, duke përjashtuar shërbimet bankare për korporata dhe investime, kanë shfaqur qëndrueshmëri në klimën ekzistuese, duke patur të ardhura bruto pothuajse aq sa në tremujorin e parë të vitit '07 (1.5 mld euro).

Banka Emporiki në Shqipëri zë rreth 0.01 për qind të totalit të aktiveve të grupit Credit Agricole, dhe rreth 2.8 për qind të totalit të aktiveve të sektorit bankar në Shqipëri (mars 2008).

5. Piraeus Bank (Greqi)

Fitimi neto i grupit për vitin 2007 pati një rritje prej 50 për qind krahasuar me një vit më parë, duke arritur në 652.6 milionë euro. Edhe treguesi i kthimit nga kapitali (RoE) ka arritur në 29.5 për qind (nga 29 për qind në vitin 2006). Problemet në tregjet financiare ndërkombëtare e gjetën grupin Piraeus me një përmirësim si të mjaftueshmërisë së kapitalit, ashtu edhe të likuiditetit; me një raport të kredive ndaj depozitave prej 127 për qind në fund të vitit 2007, krahasuar me 130 për qind tremujorin e kaluar. Portofoli i kredive u rrit me 48 për qind, ndërsa depozitat me 33 për qind krahasuar me një vit më parë, duke shënuar një rritje të ndjeshme në tremujorin e fundit të vitit 2007. Raporti i kredive me probleme ishte 2.05 për qind (2.37 për qind në fund të vitit 2006). Raporti i mbulimit të kredive me probleme nga provigjonet e akumuluar është 66 për qind; i njëjti raport e tejkalon ndjeshëm shifrën 100 për qind, në rast se merren parasysht kolaterale. Në tremujorin e parë të vitit 2008, norma e rritjes së depozitave arriti në 39 për qind (krahasuar me një vit më parë), ajo e kredive mbeti në 48 për qind dhe e fitimit arriti në 46

për qind, duke përjashtuar fitimin e jashtëzakonshëm nga shitja e aksioneve në Bankën e Qipros. Për sa i takon vëllimit të aktiviteteve ndërkombëtare, ai ka patur ekspansion: portofoli i kredive u rrit me 106 për qind, depozitat me 71 për qind krahasuar me një vit më parë. Rrjeti i degëve u zgjerua nga 545 në mars '07, në 782 në mars '08 (43 për qind), nga të cilat 322 në Greqi dhe 460 jashtë. Vetëm gjatë tremujorit të parë '08 u vendosën 38 degë të reja. Kreditë me probleme të grupit arritën në 2.0 për qind në fund të marsit '08 (krahasuar me 2.1 për qind në fund të '07-ës). Raporti i mbulimit të tyre nga provigjionet e akumuluarra është 69 për qind dhe tejkalon 100 për qind kur merren parasysh kolateralet. Treguesi kredi/depozita të klientëve u përmirësua: 122 për qind në fund të marsit 08, nga 127 për qind në fund të vitit '07.

Tirana Bank zë rreth 1.19 për qind të totalit të aktiveve të grupit Piraeus Bank, dhe rreth 9.6 për qind të totalit të aktiveve të sektorit bankar në Shqipëri (mars 2008).

6. Banka Kombëtare e Greqisë (Greqi)

NBG ka rrjetin bankar më të madh në Greqi, i cili me 571 banka mbulon të gjithë vendin. Me shtrirjen në Evropën Juglindore, rrjeti jashtë vendit përfshin 989 banka. Që prej vitit 1999, NBG është e listuar në Bursën e New York.

Në tremujorin e fundit të vitit '07, NBG raportoi një fitim neto prej 312 milionë eurosh. Kontributi i bankave vepruese në Evropën Juglindore në rritje ishte rreth 41 për qind, në një shumë prej 155 milionë eurosh si fitim neto. Kjo u shkaktua kryesisht nga rritja e kredidhënies. Fitimi neto për gjithë vitin 2007 arriti në rreth 1,644 milionë euro.

Ndonëse aktiviteti kreditues i grupit në fund të vitit 2007 kishte shënuar një rritje 28 për qind me një vit më parë, ndërkohë që depozitat ishin rritur me 13 për qind, raporti i kredive ndaj depozitave ka qëndruar në nivelin 93 për qind, një ndër më të ulët në Evropë. Ky raport i ulët siguron një burim financimi për ekspansionin e ardhshëm të grupit. Cilësia e portofolit të kredive shënoi përmirësim: raporti i kredive me probleme zbriti në 3.4 për qind (nga 3.6 për qind në tremujorin e tretë të vitit). Në Evropën Juglindore ky raport zbriti në 4.3 për qind (nga 4.9 për qind në tremujorin e tretë).

Në kushtet aktuale të tregjeve ndërkombëtare të parasë e kapitalit, NBG ka një përparësi konkurruese, për faktin se aftësia e saj kredidhënëse si dhe kostot e financimit nuk janë prekur nga kriza aktuale e likuiditetit. NBG nuk ka ekspozim ndaj instrumenteve amerikane subprime apo kategorive të tjera me rrezik të aktiveve, me gati të gjithë portofolin e letrave me vlerë të investuar në obligacione të Qeverisë Greke.

Fitimi neto i grupit në tremujorin e parë të vitit 2008 u rrit, duke arritur në 423 milionë euro, në rritje prej 25 për qind, krahasuar me të njëjtën periudhë të vitit të kaluar. Kthimi mbi kapitalin aksioner arriti në 28 për qind, 5 për qind më tepër sesa një vit më parë. Fitimi nga veprimtaria brenda Greqisë arriti në 255 milionë euro (+8 për qind krahasuar me tremujorin e parë të '07-ës), ndërkohë që fitimi në Evropën Juglindore u rrit me 72 për qind, duke arritur shifrën 50 milionë euro e duke përfaqësuar 12 për qind të fitimit të grupit. Me gjithë konkurrencën e fortë në tregun e depozitave dhe rritjen që pasoi në kostot e financimit, marzhi neto i interesit arriti në 4.31 për qind, pa ndryshuar nga shifra e tremujorit të fundit të '07-ës, por duke shënuar rritje nga 4.19 për qind në tremujorin e parë të vitit '07. Kredidhënia totale e grupit arriti në 57.1 miliardë euro në mars 2008, një rritje kjo

prej 25 për qind krahasuar me portofolin e marsit '07. Kreditë e reja gjatë tremujorit në fjalë, për të gjitha segmentet, përbëjnë dyfishin e treguesit të një tremujori më parë. Rritja e shpejtë e kredive nuk ka ndikuar negativisht mbi cilësinë e aktiveve. Treguesi i kredive të këqija për grupin mbetet në nivelin 3.5 për qind, i pandryshuar nga fundi i vitit '07 dhe 0.5 pikë përqindjeje më poshtë krahasuar me marsin '07. Depozitat e klientëve u rritën me 13 për qind nga një vit më parë, duke arritur në 60.5 mld euro. Si rezultat, raporti i kredive me depozitat arriti në 92 për qind (nga 82 për qind në fund të marsit '07).

Performanca solide e grupit në tremujorin e parë të '07-ës, veçanërisht përsa i takon të ardhurave nga interesi, vë në dukje qëndrueshmërinë e treguesve kryesorë të grupit, të cilët mbetën të paprekur nga problemet ndërkombëtare në tregun e kredive.

Dega e Bankës Kombëtare të Greqisë në Tiranë, përfaqëson rreth 0.28 për qind të totalit të aktiveve të grupit NBG, dhe rreth 5.9 për qind të totalit të aktiveve të sektorit bankar në Shqipëri (mars 2008).

7. Societe Generale (Francë)

Gjatë vitit '07, të ardhurat e grupit zbritën me 2.8 për qind krahasuar me një vit më parë, për shkak të krizës financiare amerikane. Fitimi neto i grupit arriti në 947 milionë euro (81.9 për qind më pak sesa një vit më parë). Ndërkohë, për shkak të një mashtrimi financiar me përmasa gjigante nga ana e një trader-i të shoqërisë, tremujori i fundit i vitit 2007 shënoi humbje të jashtëzakonshme prej 4.9 miliardë eurosh. Gjithashtu, pjesa "Corporate and Investment Banking" e grupit u prek nga pasojat e krizës financiare amerikane, duke e mbyllur vitin me një humbje financiare neto prej 2,221 milionë eurosh. Ndërkohë, një kontribut pozitiv dhanë rezultatet e arritura në Evropën Juglindore: të ardhurat neto të grupit në këto vende u rritën me 17.3 për qind pa përfshirë Rusinë, dhe me 58.3 për qind në Rusi.

Fakti që me gjithë problemet e lartpërmendura, Societe Generale arriti ta mbyllë vitin 2007 me një fitim neto, tregon qëndrueshmërinë e burimeve të të ardhurave për të si dhe diversifikimin e portofolit të aktiviteteve të tij.

Gjatë tremujorit të parë '08, Societe Generale administroi pasojat e mashtrimit financiar të lartpërmendur. Injektimi i një kapitali prej 5.5 mld euro ka bërë që grupi t'i recuperojë sërish treguesit e aftësisë pagueuse drejt një niveli të kënaqshëm si dhe të promovojë një komunikim të mirë staf-klient, duke hyrë sërish në rrugën e zhvillimit. Fitimi neto i grupit arriti në 1,096 milionë euro, në rënie -23.4 për qind. Të ardhurat neto të aktivitetit bankar për tremujorin arritën në 5,679 milionë euro, në rënie prej 8.6 për qind krahasuar me tremujorin e parë të '07-ës, që ka qenë mjaft i suksesshëm. Zhvillimet në krizën financiare amerikane si dhe tensionet e tregut të kredive kanë patur një impakt të kufizuar mbi të ardhurat e konsoliduara të Grupit – ky impakt vlerësohet në -231 milionë euro dhe lidhet me sektorët "Shërbime Bankare për Koorporata dhe Investime", si dhe "Administrimi i Aktiveve". Bizneset e tjera të grupit kanë patur të ardhura të qëndrueshme ose në rritje.

Banka Popullore zë rreth 0.03 për qind të totalit të aktiveve të grupit Societe Generale, dhe rreth 4.6 për qind të totalit të aktiveve të sektorit bankar në Shqipëri (mars 2008).

8. Alpha Bank (Greqi)

Alpha Bank përbën një ndër bankat kryesore në Greqi. Me 675 degë, grupi është i pranishëm edhe në tregun ndërkombëtar, si në Qipro, në Evropën Juglindore, në SHBA, Mbretërinë e Bashkuar etj.. Banka realizoi një fitim neto për vitin 2007 prej 850 milionë eurosh, një rritje prej 44 për qind krahasuar me vitin e mëparshëm. Në vitin 2007, 85 për qind e borxhit të emetuar ishte me cilësi të lartë, por në vitin 2008 planifikohet ekspozimi prej 1.5 miliardë euro në letra me vlerë të mbështetura mbi të ardhurat nga kreditë hipotekore (covered bonds), të cilat zakonisht kanë një renditje të lartë (AAA).

Fitimi neto në tremujorin e parë të vitit '08 u rrit me 18 për qind, në 205 milionë euro. Të ardhurat neto nga interesi u rritën me 24.9 për qind, në 374.4 milionë euro, ndërkohë që marzhi u zgjerua me 30 pikë bazë. Kreditë neto u rritën me 31.1 për qind, në 44.4 miliardë euro, për shkak të 2.3 miliardë kredive të reja gjatë tremujorit të parë, nga të cilat 1.3 miliardë në Greqi dhe 0.9 miliardë në Evropën Juglindore. Fitimi bruto nga veprimtaria në Evropën Juglindore arriti në 42.9 milionë euro, një rritje prej 74 për qind dhe përbën 16.5 për qind të fitimit bruto në nivel grupi. Kreditë dhe depozitat në Evropën Juglindore u rritën në mënyrë të ndjeshme, përkatësisht me 80 për qind dhe 34 për qind, duke përbërë përkatësisht 18.8 për qind dhe 14.9 për qind të kredive dhe depozitave totale të grupit. Treguesi i kredive me probleme, llogaritur sipas standardeve IFRS 7, qëndroi në 3.7 për qind në fund të marsit '08, duke shënuar përmirësim nga niveli 4.8 për qind i një viti më parë. Depozitat në Greqi arrijnë në 29.8 miliardë euro (+8 për qind), ndërsa në Evropën Juglindore baza e depozitave u rrit me 34 për qind, duke kapur shifrën 5.4 miliardë euro në fund të muajit mars. Sipas vetë përfaqësuesve të bankës, gjatë problemeve në tregjet financiare globale, Alpha gjeneroi fitime të qëndrueshme për aksionerët me një rrezik të balancuar. Gjithashtu, grupi i qëndron objektivave të vendosur në axhendën afatmesme (deri në 2010).

Alfa Bank – Shqipëri, përfaqëson rreth 0.79 për qind të totalit të aktiveve të grupit dhe rreth 6.4 për qind të totalit të aktiveve të sektorit bankar në Shqipëri (mars 2008).

Burimi: Sipas informacioneve e raporteve në faqet e internetit të institucioneve përkatëse.

Hapësirë informuese 2.3: Impakti i krizës financiare ndërkombëtare në sektorin bankar grek dhe sektorin bankar italian.

Impakti i krizës financiare ndërkombëtare, në sektorin bankar grek.

Sipas Bankës së Greqisë, bankat greke të pranishme në Shqipëri nuk kanë patur pasoja negative të drejtpërdrejta nga kriza e kredive subprime. Në veçanti, katër bankat greke më të mëdha, të cilat përbëjnë rreth 70 për qind të industrisë bankare greke deri në fund të tremujorit të parë 2008 nuk raportojnë një ekspozim të drejtpërdrejtë ndaj kredive hipotekore jociësore për individët, as ekspozim jo të drejtpërdrejtë përmes investimit në letra me vlerë të lidhura me to. Institucionet e tjera, ndonëse nuk kanë ekspozim të drejtpërdrejtë, kanë disa ekspozime të pakonsiderueshme jo të drejtpërdrejta ndaj kredive hipotekore me cilësi të lartë.